

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1901. Andra Kammaren. N:o 40.

Lördagen den 18 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 11 innevarande maj.

§ 2.

Enligt förut fattadt beslut företogs val af tolf valmän för att enligt 70 § riksdagsordningen utse en komiterad för tryckfrihetens vård efter aflidne f. d. justitierådet C. G. Hernmarck; och blefvo dervid till valmän utsedde:

herr <i>G. N. T. af Callerholm</i>	med 134 röster
» <i>O. Larsson</i> i Bratteberg	» 134 »
» <i>J. O. Lindewall</i>	» 134 »
» <i>G. Lindgren</i> i Islingby	» 134 »
» <i>J. A. Sjö</i>	» 134 »
» <i>S. A. G. Sundberg</i>	» 134 »
» <i>O. H. Svensson</i> i Saläng	» 134 »
» <i>H. Öhngren</i>	» 134 »
» <i>David Bergström</i> i Stockholm	133 »
» <i>E. Hammarlund</i>	133 »
» <i>Ivar Månsson</i>	132 »
och » <i>J. E. Centerwall</i>	130 »

§ 3.

Justerades protokollsutdrag angående det i näst föregående paragraf omförmälta val.

§ 4.

Herr talmannen anmälte till fortsatt handläggning särskilda utskottets n:o 1 utlåtande, n:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts propositioner n:o 2 angående ny härordning, n:o 3 med förslag till ny värnpligtslag, n:o 3 a med förslag till lag om ändrad lydelse af 2 och 62 §§ strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881, och n:o 34, angående en särskild tilläggsbevillning för år 1901, äfvensom i anledning af de inom Riksdagens båda kamrar väckta motioner i dithörande ämnen.

Ang. ny här-
ordning m. m.
(Forts.)

Och föredrogs till en början *Afdelningen C, Skattefrågan*, der-
vid hvad utskottet hemställt af kammaren bifölls.

Afdelningen D, Krigslagstiftningen.

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

I en inom i Andra Kammaren väckt motion, n:o 183, hade
herr *S. Nordström* i Höglunda yrkat,

att Riksdagen måtte för sin del besluta, att, såsom vilkor för
bifall till hvarje utsträckning af de värnpligtiges öfningstid, § 155
af strafflagen för krigsmagten måtte upphävas, och att vederbö-
rande utskott måtte föreslå de nödiga bestämmelser, som torde
ifrågakomma för disciplinens upprätthållande, och hvilka böra i
strafflagen för krigsmagten införas.

Utskottet hemställde under ifrågavarande punkt,

att herr *Nordströms* ifrågavarande motion icke må till någon
Riksdagens särskilda åtgärd föranleda.

Sedan denna utskottets hemställan upplästs, anförde:

Herr Nordström i Höglunda: Herr talman! Utskottet har
visserligen hänvisat till den komité, som blifvit tillsatt för att om-
arbeta krigslagarne, men jag vågar icke lita på effektiviteten af
hvad denna komité kommer att uträtta. Såsom vi veta, har den
tyska krigslagstiftningen legat till grund för den, som i vårt land
är gällande. Man har nu på sista tiden genom tidningspressen och
dessa kringresande militärer på försvarsmöten fått höra lofsånger
öfver detta mönsterland och de förhållanden, som der råda, och de
fördelar vi skulle vinna, om vi få denna härordning och denna
krigslagstiftning införd i vårt land. Men när man litet närmare
tar reda på, huru det går till i detta land, så kan man blifva be-
kymrad öfver, huru det skall taga sig ut i vårt land, när en gång
samma system kommer att här införas. Hvad är väl orsaken till
dessa talrika sjelfmord, som begås inom den tyska armén? Utan
tvifvel ingenting annat än den rättslöshet, hvori de underordnade
stå i förhållande till sina förmän.

Jag skulle kunna uppräknå åtskilliga härresande exempel på,
huru det här och der går till inom dessa lofprisade arméer, men
jag vill icke trötta kammaren dermed. Dock kan jag icke under-
låta att peka på den verldsbekanta skandal, som försiggått i Frank-
rike för något år sedan, Dreyfus-processen. Der såg man militär-
despotismen i sin pyrdno.

Man skall nog i fråga härom säga, att Frankrike och Sverige äro två skilda länder och att något dylikt aldrig skulle kunna förekomma hos oss. Men osvuret är bäst! Skola vårt lands söner drivas in i dessa augiasstallar, som kallas militärkaserner, kan man kanske hafva åtskilligt i den vägen att vänta. Tusentals mödrar inom Sveriges land fråga sig i detta nu med klappande hjertan, hvad som skall blifva deras söners öde. Svenska folket har rättighet fordra, att, innan detta härordningsförslag blir upphöjdt till lag, garantier ställas för att deras söner bli behandlade som menniskor och icke som missdådare.

Ang. ny härordning m. m.
(Forts.)

Nu är ögonblicket inne för Andra Kammaren att få till stånd en humanisering af krigslagarne. Släpper kammaren detta tillfälle ur händerna, tror jag, att vi få se oss länge om, innan någon effektiv reform i den riktningen kommer att genomföras.

Jag skulle kunna andraga åtskilligt mera i denna fråga; men den har blifvit så mycket ventilerad, att man är trött vid vidare debatt derom. Jag skall därför allenast tillåta mig att yrka bifall till min motion.

Herr Nylander: Såsom kammaren finner, har utskottet tagit motionen i öfvervägande, men icke funnit sig kunna tillstyrka bifall till densamma, och detta af det skäl, att utskottet tänkt sig, att äfven den ifrågavarande paragrafen skulle tagas under ompröfning, samtidigt med att krigslagstiftningen i öfrigt kommer att undergå omarbetning. Utskottet har vid angifvande af grunderna för omarbetningen af krigslagstiftningen framhållit, att vissa delar af disciplinstadgan skulle dragas in under strafflagen för krigsmagten och sålunda komma under Riksdagens medbestämmanderätt. Att beträffande denna speciella fråga gå krigslags-komiténs arbete i förväg har icke synts utskottet lämpligt.

På dessa grunder har utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka herr Nordströms motion; och jag tillåter mig därför yrka, att kammaren behagade bifalla utskottets hemställan.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de framställda yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad särskilda utskottet n:o 1 hemställt i punkt 2, afdelningen D, af förevarande utlåtande n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. ny här-
ordning m. m.
(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen, i vanlig ordning företagen, utföll med 101 ja mot mot 77 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkten 3.

Godkändes.

§ 5.

Konstitutionsutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion med förslag till ändrad lydelse af § 41 riksdagsordningen, blef af kammaren godkänt.

§ 6.

Efter föredragning vidare af konstitutionsutskottets utlåtande n:o 8, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 32 regeringsformen, lemnades på begäran ordet till

Herr A. Hedin i Stockholm, som anförde: Herr talman! Eftersom motionären icke tagit till orda, tillåter jag mig besvara kammaren med en helt kort erinran.

Det synes mig i högsta grad förvånande, att utskottet enhälligt låtit passera ett sådant påstående som följande: »Det är tydligt, att, till följd af den motsats § 32 angifver mellan deri omförmälda befattningar och dem, som afses i § 28, en sådan lydelse af § 32 som den af motionären förordade skulle medgifva Konungen möjlighet att till tjänstemän i utrikesdepartementet utse icke allenast norske män, utan äfven män af annan än svensk eller norsk nationalitet». Detta är ju ett rent nonsens och intet annat. Att man förändrar »ordningen» för utnämning af tjänstemän uti utrikesdepartementets expedition till likhet med hvad som säges i 11 § regeringsformen angående de ministeriella målen kan naturligen icke medföra, att derigenom *kompetensen* till embetena blir annorlunda än den i grundlagen angifna. Någonting sådant kan väl icke följa af en förändring i sjelfva tillvägagäendet, när Kongl. Maj:t nämner till dessa embeten.

Det är alldeles häpnadsväckande, att något dylikt kan hafva kommit att intagas i utskottets utlåtande, ja, ännu mera, att det synes hafva dit inkommit med samtliga utskottsledamöters bifall och godkännande.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Bankutskottets memorial n:o 11, angående ändringar i bankoreglementet och i riksbankens aflöningsstat m. m., gjorda hemställda, som härefter föredrogs, blef af kammaren godkänt och lades i memorialet gjort omförmälände till handlingarna.

§ 8.

Vidare föredrogs och godkändes Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 32, med anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utskänkning under sön- och helgdagar af vin- och maltdrycker å lägerplatser; och skulle detta beslut, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, delgifvas Första Kammaren.

§ 9.

På föredragningslistan fans härefter uppfördt konstitutionsutskottets utlåtande n:o 9, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af § 48 regeringsformen. *Ang. ändrad lydelse af § 48 regeringsformen.*

I berörda inom Andra Kammaren väckta motion, n:o 184, hade herr *David Bergström* i Stockholm hemställt, att Riksdagen måtte såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 48 regeringsformen:

»48 §.

Konungens hof står under Deßs enskilda styrelse; kunnande Han häruti förordna som Honom godt synes. Alla beställningar vid sitt hof må Konungen efter behag tillsätta och derifrån afsätta, dock att till krigsmagten hörande officer i tjenst, med lön å regemente eller kår, icke kan till sådan beställning nämnas eller till något slags hoftjenstgöring användas.»

Utskottet hemstälde,

att herr Bergströms ifrågavarande motion ej må föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet hade fogats reservationer af herrar *Dahn*, *Johnson* och *Andersson* i Öhrstorp, hvilka ansett, att utskottet bort föreslå ett tillägg till § 28 mom. 1 regeringsformen af innehåll: att anställning vid krigsmagten med lön å stat ej må förenas med hoftjenst; samt af herr *Waldenström*.

Ang. ändrad
lydelse af § 48
regerings-
formen.
(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr David Bergström i Stockholm: Herr talman! Konstitutionsutskottet begynner sin motivering för afslag på min motion med en kritik mot ett förment försök att göra ingrepp på Konungens rätt att till adjutantstjenst beordra officerare.

Då jag icke i min motion med ett ord uttalat mig för någon som helst inskränkning i detta afseende, förvänar det mig, att konstitutionsutskottet inlåtit sig på denna fråga med anledning af min motion. Jag är särdeles facksam mot de medlemmar af konstitutionsutskottet, hvilka såsom reservanter hafva visat, att de icke under bryderierna med grundlagsfrågor i konstitutionsutskottet alldeles förlorat förmågan att läsa innantill.

Efter detta lilla prof på konstitutionsutskottets sätt att granska denna grundlagsmotion skall jag icke inlåta mig på de detaljanmärkingar, konstitutionsutskottet framställt i sitt betänkande, hvarken med afseende på den plats, som ett grundlagsbud i denna riktning borde hafva i regeringsformen, eller med afseende på sjelfva formuleringen af grundlagsbudet.

Det viktiga och afgörande i denna fråga — och utan tvifvel det afgörande också för konstitutionsutskottet — är spörsmålet, huruvida några faktiska missbruk förekommit på det viktiga område, som nu är föremål för behandling.

Konstitutionsutskottet framhåller, att under de sex år, som förgått, sedan en motion i detta ämne senast var väckt i Riksdagen, inga sådana missbruk förelegat, i ty att, såsom utskottet säger, under dessa sex år fullmägt på beställning vid hofvet blott i ett enda fall blifvit utfärdad för en i aktiv tjenst varande officer.

Men, mine herrar, detta är ju endast frågans *ena* sida. Den *andra* sidan af frågan — och den viktigare sidan — är den, huruvida inom den svenska armén, der sakkunskap skall finnas på detta område, under dessa sex år förekommit några yttringar af missnöje öfver utnämningar till betydande poster, der befordringsgrunden kunnat ledas tillbaka till sjelfva hofstjensten. *Det* är den afgörande frågan.

Jag skall i det hänseendet icke här gå närmare in på några detaljer, men så mycket vill jag säga, att redan samma dag, jag väckte min motion, hänvände sig till mig en mycket framstående officer i den svenska armén och förklarade, att det var den allmänna önskan inom svenska armén, att hofstjenst och militärtjenst skulle skiljas åt. Och »känd sak är så god som vittnad».

Om det nu emellertid midt under denna brinnande försvarsriksdag har inträffat en utnämning till ett chefskap vid ett regemente, om hvilken man i de militära kretsarne gifvet anser, att det är kammarherrenyckeln, som öppnat dörren till det chefskapet, då kan man, mine herrar, icke säga, att allt på detta område är väl bestäldt. Och om man erinrar sig, att under dessa 6 år, som gått, en utnämning till en mycket framstående post inom den svenska armén egt rum, dervid till innehafvare af ett arméfördelningschefskap utnämndes en person, som inom det militära områ-

det icke ens hunnit så långt fram på erkännandets väg, att han tillhörde det främsta af våra militära samfund, krigsvetenskapsakademien, då, mine herrar, lär det åtminstone finnas grundad anledning att taga i öfvervägande, om allting är väl bestäldt.

Som kammarens ledamöter veta, har krigsministern uti sina framställningar till årets Riksdag mycket starkt betonat nödvändigheten af att alla våra officerare, såväl högre som lägre, för framtiden uteslutande sysselsätta sig med sin militära tjenst. Det vore egendomligt, om kammaren just vid samma riksdag, då ett dylikt uttalande gjorts af chefen för landförsvarsdepartementet, icke skulle fasthålla vid det uttalande, som kammaren gjorde för 6 år sedan.

Konstitutionsutskottet har antydt, att detta kammarens uttalande för 6 år sedan skulle haft en så kraftig verkan. Ja, det har, såsom jag påvisat, haft det i *ena* afseendet, men det har icke haft det i *ett annat*, och jag tror därför, att det vore klokt att i dag förnya detta uttalande. Att i det läge, frågan för närvarande befinner sig i, inlåta sig på några spekulationer, huruvida ett grundlagsbud i denna riktning hör hafva sin plats i den ena eller andra paragrafen, tror jag ej vara af nöden. Men deremot tror jag, att kammaren bör nu afgifva samma opinionsyttring som för 6 år sedan och därför tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till min motion.

Friherre Barnekow: Herr grefve och talman, mine herrar! Den föregående talaren klandrade utskottet därför, att utskottet velat röra vid en fråga, som han aldrig hade talat om, och det var angående adjutantstjänster hos Konungen. Denna fråga har han i alla fall berört, då han i sitt förslag till ändrad lydelse af § 48 regeringsformen säger: »dock att till krigsmagten hörande officer i tjenst, med lön å regemente eller kår, icke kan till sådan beställning nämnas eller till något slags hoftjenstgöring användas». När nu Konungen eger rätt att utnämna officerare till adjutanter, är det svårt att bestämma gränsen mellan adjutantstjenst och hoftjenst. Om en officer tjenstgör hos Konungen som adjutant, och denne begär, att han skall gå och promenera med honom på gatan, gör han då hoftjenst? Det är svårt att dervidlag uppdraga gränsen för officerare, som göra adjutantstjenst. Sitter en sådan vid sitt skrifbord och gifver ut order, då är det adjutantstjenst, men om han bor på slottet och äter vid Konungens bord och dagligen omgifver honom, kan han äfven användas till annat och som ej direkt kan hänföras till militärtjenst, då blir alltid frågan: »Är det hoftjenst eller adjutantstjenst? Gränsen blir, som sagdt, mycket svår att uppdraga.

Hvad vidare civila hoftjänster angår, erkänner utskottet, och jag för min del erkänner det äfven gerna, att det är en oegentlighet, att en officer utnämnes till kammarherre. Det har nemligen händt, att officerare utnämnts till kammarherrar, och då skola de i rang kanske gå förbi sin regementschef. Men äfven härvidlag är det mycket svårt att bestämma någonting, ty man kan ju egentligen icke förbjuda Konungen att utnämna personer till tjänster vid

Ang. ändrad
lydelse af § 48
regerings-
formen.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse af § 48
regerings-
formen.
(Forts.)

sitt hof. Det finnes ingen ansvarig person, som tillråder, utan det är Konungens egen sak att tillsätta sådana tjänster. Skulle man förbjuda detta, då skulle man förbjuda i tjänst varande militärer att mottaga dylik beställning. Deremot blefve det svårt att i grundlagen förbjuda *Konungen* att utnämna officerare till sådana tjänster, ty skulle man göra detta, skulle det också finnas någon bredvid, som tillrådde Konungen, och hvilken man kunde tilltala, om öfverträdelse skedde. Sedan 1895, då frågan senast var före och behandlades af Riksdagen, d. v. s. för 6 år sedan, har — det erkännandet måste man göra — endast *en* utnämning af ifrågavarande slag egt rum, och det ser ut, som om Konungen vore betänkt att i detta hänseende gå Riksdagen till mötes — och det synes obehöfligt att införa någon bestämmelse derom i grundlagen.

Af dessa skäl, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr A. Hedin i Stockholm: Jag hörde någon häromdagen yttra, att naturligtvis kommer Andra Kammaren att bifalla den af herr Bergström väckta motionen, men att detta i alla fall icke kommer att hafva någon verkan, efter som Första Kammaren nu naturligtvis kommer att skydda missbruken och draga försorg om, att det må fortfarande finnas tillfällen att genom hofinflytande skaffa befördran åt militärer, som utan sådant bistånd icke skulle kunnat komma öfver de lägre officersgraderna. Och när jag i anledning utaf detta yttrande anmärkte, att i så fall finnes det väl ett ytterligare försök att göra, nemligen att man tillika vänder sig mot 45 § regeringsformen och genom en förändring af denna paragraf garanterar armén mot att få prinsar till befälhafvare på de högsta platserna, ty om man en gång finge detta ändradt, vore det väl alldeles säkert, att derigenom blefve det intresse temligen tillintetgjordt, som nu hjälper fram hofofficerare till förfång för dugliga personer och till skada för armén, kanske rent utaf till olycka för hela landet, fick jag det svaret, att naturligtvis kommer Första Kammaren att sätta sig ännu kraftigare mot en förändring af 45 § regeringsformen. Första Kammarens politiska loyauté skall känna sig ännu mer sårad af ett sådant förslag och kammaren skall med ännu större hjeltomod rycka i fält för att försvara denna skyddsposition. Dervid hade jag emellertid en invändning att göra, hvilken blef obesvarad, nemligen den, att, om man är från år förnyar den framställningen och med mindre långt drifven s. k. grannlaghet, än hittills iakttagits, med anförande af fakta argumenterar till förmån för detta ändringsförslag, det väl kan hända, att det kommer indirekt att främja den förbättring, som man nu tilltror sig att gång efter annan förhindra. Jag tror för öfrigt, att — äfven oberoende af den nu förevarande frågan — tiden är inne att rigta sin uppmärksamhet på den 45:te paragrafen; och det kommer sannolikt att företagas redan från och med nästa riksdag.

Det är ju underligt, att man icke vill taga exempel från andra länder, der krigshistorien, äfven den nyaste, företett så många slående exempel på, hvart prinsbefäl och användande af hofmilitärer

på de högsta platserna kan leda. Vi hafva i dessa dagar fått en, man kan väl säga rent af gripande, bekräftelse på denna icke förut obekanta sanning, derigenom att, mot all förväntan, för några veckor sedan utkom en skrift under titel: »Benedeks efterlemnade papper». Man hade trott, att nästan inga sådana skulle finnas, och att han förstört dem alla, ty han sades ju dertill hafva blifvit förmådd af dem, som bakom honom ville skydda sig mot efterverldens dom öfver deras förfarande. Han hade också redan för länge sedan bränt upp sina tjenstepapper, rörande 1866 års fälttåg, men det fans en del anteckningar qvar, som hans anhöriga nu hafva publicerat för att rädda hans minne hos efterverlden. Här omtalar han icke blott, huruledes han år 1866 i det längsta motstod kejsarens enträgna böner, att han måtte öfvertaga befälet öfver den österrikiska nordarmén. Han afböjde detta så länge han, den lojale soldaten, ansåg det vara möjligt. Han afböjde det, med åberopande af det skälet, att detta för honom var en främmande krigsteater, hvaremot han mycket väl kände till den norditalienska terrängen. Men han så godt som nödgades att öfvertaga befälet öfver den österrikiska nordarmén och att således få en roll uti ett krig, som han i det längsta gjorde allt hvad i hans förmåga kunde stå att förhindra. Han bad och besvor vederbörande att afstå från ett sådant — i hans ögon — vanvett. Emellertid fick han öfvertaga ett befäl, hvartill han ansåg sig vara olämplig. Der stod han den borgerlige mannen, ungraren, protestanten, med en mängd af prinsar samt högaristokratiska fältmarskalkar och generaler under sig, utaf hvilka de mest betydande, de, som hade de viktigaste platserna, gjorde allt för att hindra, att *han* skulle kunna fästa äran utaf en seger vid sitt namn. De vägrade att lyda. Han uppräknar flere utaf dem, som trotsade, som gjorde tvärt emot hvad han uttryckligen hade befält. De underlåto att utföra hans order, ehuruval de måste insett, att uti verkställigheten utaf hans order låg, om icke visshet om seger, så dock åtminstone en räddning för armén undan förstörelse. Bland dem, som han nämner, är erkehertig Leopold, fältmarskalken Clam-Gallas, grefvarne Thun och Festetics. När man läser det, kommer man att tänka — ty något annat exempel känner jag för min del icke — på Napoleons marskalkars beteende, hvilka af inbördes rivalitet vid så många tillfällen satte framgången på spel. Derför att marskalken den och den icke unnade den och den marskalken att vinna en seger, undandrog han sig att lyda äfven ännu högre order, nemligen kejsarens, att komma en rival till hjälp. Detta hände mer än en gång under det preussiska fälttåget och på ett oerhördt eklatant sätt under det österrikiska år 1808.

Denne Benedek fann man sig sedermera böra öfvertala till ett tysthetslöfte, hvilket han uti sitt verkliga gripande testamente beklagar. Han gaf löftet att tiga, hvaraf de, som hade fått löftet — det gafs direkt till fältmarskalken — erkehertigen Albert — beagnade sig för att sammanskrifva en tidningsartikel, der man till och med gick derhän — såsom han säger — att förneka hans tidigare tjänster under föregående fälttåg; denna artikel utarbetades i den

Ang. ändrad
lydelse af § 48
regerings-
formen.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse af § 48
regerings-
formen.
(Forts.)

österrikiska generalstabens byråer, och den publicerades i slutet af 1866 uti österrikiska tidningar. Han, den ytterligt lojale mannen, fann sig bunden af sitt löfte, gifvet till en erkehertig — och han teg. Och denna tystnad skulle väl aldrig hafva kommit att brytas, om icke hans efterlevande hade återfunnit de papper, som nu hafva blifvit publicerade.

Der hafva vi ett exempel, hvart prins- och hofofficersbefäl leder. Ett annat hafva vi från 1870, då i spetsen för 3 utaf de 8 franska armékårerna sattes hofgeneraler, som, enligt en krigshistorikers ord, ej hade lärt vapenyrket annorstädes än i salongerna. Det var befälhafvarne för 2:dra, 5:te och 7:de armékårerna, nemligen Frossard, de Failly och Douay. Dessa generaler stodo för öfrigt under öfverbefäl af Napoleon, som icke alls var militär, med en generalstabschef som Leboeuf, hvilken aldrig hade fört befäl öfver en armékår.

Vi hafva allt andra, väl bekanta exempel också. Vi skulle väl kunna nämna exempel ur Sveriges historia. — Man omtalar ju Gustaf II Adolfs vistelse uti Mainz i början af 1632 såsom ett af de glansfullaste tillfällen i Sveriges historia; han var då föremål för allmän beundran, såväl af fiende som af vän; uti läget i Mainz var han omgifven af flere prinsar, tillhörande hans stab. Geijer säger oss likväl, att denna glans icke var alldeles utan sina mörka punkter. Det är ingen mindre än Axel Oxenstjerna, som, då han någon tid derefter lemnades qvar vid Rhen såsom öfverbefälhafvare der, klagade öfver, huruledes dessa prinsar icke ville lyda.

Ja, det finnes väl andra, som tala om följderna utaf hofmilitarismens ingripande inflytande, sådana som t. ex. den franske marskalken Castellane under restaurationsepoken. Han uttrycker i de allra starkaste ordalag sin förbittring öfver beförden af officerare, hvilka tjenstgjort såsom adjutanter hos den mycket unge hertigen af Bordeaux. Han säger, att dessa utnämningar visa, huruledes man genom att ställa sig väl hos prinsens guvernant — *madame la gouvernante* — och »i skydd af hertigens af Bordeaux blöjor» kan komma fram lika väl som genom verklig militär tjenstgöring.

När vi nu lyckligtvis hittills icke på ett verkligt, ett krigiskt slagfält erfarit, hvartill ett prinsbefäl leder, kunna vi väl inhemta något ur andra länders krigshistoria. Men när, hvad jag nys har förutsatt, frågan om 45:te paragrafen i regeringsformen säkerligen inom kort blir debatterad här i kammaren, så finnes det allt tillfälle att från de fredliga slagfälten berätta åtskilligt, äfven om de ex officio utgifna beskrifningarna ingenting innehåller, icke den ringaste antydning, om saker, som väckt den största uppmärksamhet inom hela armén och vida utanför densamma, att fel blifvit begångna, som man slutligen erkänt, att det icke gick an att skylla på den mycket högt uppsatte befälhafvarens stabschef.

Jag skall, med denna erinran om hvad som kan vidare komma att användas såsom starka argument för en förändring, anhålla om bifall till herr Bergströms motion.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner, dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad konstitutionsutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utvisade 78 ja, men 106 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 10.

Till afgörande förelåg vidare konstitutionsutskottets utlåtande n:o 10, i anledning af väckta motioner i fråga om införande i regeringsformen af bestämmelser angående en Riksdagens militieombudsman.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 185, hade herr *K. Staaff* hemställt, att Riksdagen måtte såsom hvilande antaga dels en så lydande ny paragraf med nummer 103 i regeringsformen:

»Hvarje lagtima Riksdag skall förordna en för kunskap i militära ämnen och utmärkt redlighet känd man, att såsom Riksdagens ombud, efter den instruktion Riksdagen för honom utfärdat, hafva tillsyn öfver rikets försvarsväsende samt öfvervaka, att ej några missförhållanden må utbilda sig inom krigsmagten, att ej en falsk och mot sann medborgerlighet stridande anda der må vinna insteg, att krigslagarne tillämpas med oveld och insigt, att öfnings-tiden användes på det mest fruktbringande sätt, samt att de af Riksdagen till hären och flottan beviljade anslag varda med sparsamhet och klokhet begagnade.

Denne Riksdagens militieombudsman, som, så länge han embetet innehafver, skall i alla afseenden anses lika med justitieombudsmannen och Konungens justitiekansler, väljes på sätt riksdagsordningen stadgar, och bör dervid jemväl utses en man af de egenskaper, som hos denne embetsman erfordras, att honom efterträda, i fall han, innan nästföljande lagtima Riksdag anställt nytt val af militieombudsman, skulle med döden afgå, samt att utöfva embetet under den tid militieombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller annat laga förfall derifrån hindrad. I händelse

Ang. ändrad lydelse af § 48 regeringsformen.
(Forts.)

I fråga om införande i regeringsformen af bestämmelser angående en Riksdagens militieombudsman.

I fråga om införande i regeringsformen af bestämmelser angående en Riksdagens militieombudsman.
(Forts.)

militieombudsmannen, under det Riksdag är församlad, afsäger sig det erhållna förtroendet eller med döden afgår, skall Riksdagen i embetet genast insätta den man, som blifvit till hans efterträdare utsedd. Skulle militieombudsmannens utsedde efterträdare under riksdag afsäga sig det erhållna förtroendet eller i militieombudsmansembetet insättas eller med döden afgå, utväljes, på ofvan stadgade sätt, en annan behörig man i hans ställe. Inträffar något af dessa fall emellan riksdagarne, skall Riksdagens rätt härutinnan genom de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret utöfvas.

Riksdagens justitieombudsman så ock Konungens embetsmän i allmänhet vare skyldige att lemna militieombudsmannen laglig handräckning.

Militieombudsmannen äligge att till hvarje lagtima Riksdag aflemna redogörelse för sin förvaltning af det honom förtrodda embete samt deruti redogöra för försvarsväsendets skötsel, anmärka de brister deri, han kan hafva iakttagit, och uppgifva förslag till deras afhjelpande»;

dels ock ett tillägg till § 68 riksdagsordningen af nedanstående lydelse:

»Hvad i denna § är föreskrifvet rörande val af justitieombudsman och dennes efterträdare skall ock gälla om val af den militieombudsman, som enligt regeringsformens 103 § skall af Riksdagen utses, och hans efterträdare.»

Vidare hade samme motionär uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 187, i angifvet syfte att för hvarje fall betrygga möjligheten, att vid behandlingen inom Riksdagens kamrar af ofvan omförmälda motion ett i formelt afseende fullständigt yrkande om bifall till densamma skulle kunna göras, hemstält, att Riksdagen, under förutsättning att det i samma motion framställda förslag om antagande af en ny paragraf med nummer 103 i regeringsformen vunne bifall, tillika måtte såsom hvilande antaga en paragraf i regeringsformen med nummer 104, bestående af två stycken, det första lika lydande med den nuvarande § 103 och det senare lika lydande med den nuvarande § 104, hvilka båda paragrafer sålunda skulle sammanslås till en.

Utskottet hemstälde,
att ifrågavarande motioner icke må föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet hade fogats reservationer af herrar *Dahn, Johnsson, Andersson* och *Darin*, hvilka anfört:

»Då vi, som visserligen icke i allo kunnat till bifall förorda motionen, dock, i likhet med utskottet, funnit åtskilliga deri framhållna synpunkter ganska beaktansvärda, särskildt nu, då ett omfattande förslag till reform af hela vårt försvarsväsen föreligger;

då utskottet, med hänsyn till förslaget mycket omfattande innebörd och den nära riksdagens afslutning liggande tidpunkt, då

det framkommit, icke varit i tillfälle att egna densamma den ingående granskning, som det utan tvifvel förtjenat;

så och då Kongl. Maj:t åt en komité uppdragit att företaga en revision af strafflagen för krigsmagten samt förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes, ett uppdrag, som i väsentliga hänseenden berör förhållanden, som stå i samband med dem, som i motionen afses, hafva vi ansett, att utskottet bort till Riksdagen hemställa att i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes åt berörda komité uppdraga att jemvül taga under ompröfning i motionen framställda förslag»;

af herr *Waldenström*, som anförde:

»Då den komité, till hvilken utskottet i sin motivering hänvisar, blifvit af Kongl. Maj:t tillsatt endast för att företaga en revision af strafflagen för krigsmagten och förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes i syfte att bestämmelserna i dessa lagar må blifva lämpade efter förhållandena vid en krigsmagt, bestående af värnpliglige, så ligger den af motionären framställda frågan alldeles utanför gränserna för komiténs uppdrag.»

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr Staaff: Herr talman, mine herrar! Jag måste ju erkänna och jag är ock erkänsam därför, att konstitutionsutskottet icke med afvisande, utan fast hellre med en viss välvilja upptagit min motion och att åtskilligt utaf utskottets korta motivering andas en sådan välvillig stämning mot vissa synpunkter, som jag här har framdragit. Jag måste ju också på samma gång villigt erkänna, att hvad utskottet i sista punkten omförmäler, nemligen att motionerna inkommit nog sent under riksdagen, eger sin fulla rigtighet, och att det naturligtvis därför kan hafva varit svårt för konstitutionsutskottet att egna dem en allsidigare behandling. Vid sådant förhållande kan jag ju icke betrakta utskottets motivering såsom ett fullgiltigt uttryck utaf den behandling, som ärendet eljest skulle kunnat få inom utskottet, utan kan endast anhålla att få upptaga ett par synpunkter till skärskådande, utan att jag ju vet, hvilken vigt utskottet skulle hafva tillerkänt dem, i fall utskottet hade haft tillfälle att egna frågan en mera noggrann och fullständig behandling.

Då utskottet yttrar, att det näppeligen är tänkbart, att alla de särskilda embetsgöromål, som enligt motionen skulle åt den ifrågasatte embetsmannen anförtros, kunde af en enda person utföras, så ber jag att beträffande denna anmärkning få framhålla en synpunkt. Det är ju alldeles gifvet och påtagligt, att i fall jag sammanhopar en hel del ärenden, som måste inom ett visst embetsverk uträttas, och lägger dem på en embetsman och jag kan visa, att de äro alldeles för många och olikartade för att kunna skötas af en enda embetsman, så är det absolut origtigt. Ty det är saker, som *måste* skötas, såvida icke det embetsverket helt och hållet skall förfela sin uppgift och såvida icke enskild och allmän

I fråga om införande i regeringsformen af bestämmelser angående en Riksdagens militieombudsman.
(Forts.)

I fråga om införande i regeringsformen af bestämmelser angående en Riksdagens militieombudsman.

(Forts.)

rätt derigenom skall komma att riskeras. Men det är väl något annat, då man föreslår att införa en kontroll, som hittills icke funnits, öfver ett visst område af statslivet. Då kan man väl säga med skäl, att allt hvad som kan göras på den platsen, allt hvad som kan medhinnas och utföras af en sådan embetsman, som skulle utföra en sådan kontroll, det är bra. Det är ledsamt, om han icke kan hinna utföra *allt* det, som möjligen kunde ligga inom gränserna för hans embetsverksamhet. Men allt hvad han utför är likväl af den beskaffenhet, att om *han* icke gjorde det, skulle det *icke* blifva gjordt. Det förefaller mig vara en skilnad, som utskottet måhända icke har fullt beaktat, och det är ju alldeles ingenting okänt hos oss, att, då en sådan ny institution införes, man börjar den, så att säga, med små steg; och då man sedan finner, att den verkar godt och att den förtjenar en utveckling för att kunna verka ännu bättre, då gifver man den denna utveckling.

Den antydan, som utskottet gifvit i följande punkt — der det yttrar: »Den föreslagne nya embetsmannen måste enligt förslaget hos sig förena ej mindre grundliga insigter i militära och militärtekniska frågor rörande såväl armén med dess olika vapenslag som ock flottan och dess materiel än äfven omfattande kunskaper jemte praktisk förmåga i ekonomiska frågor och statsregleringsärenden samt slutligen icke heller sakna förfarenhet i lagskipningsfrågor» — låter visserligen ganska bevisande. Ty då man på detta sätt sammanställer alla de kvalifikationer, som kunna fordras af en sådan embetsman, så säger man sig sjelf: ja, det der måste vara en riktig fågel Fenix, om man kunde få tag i den. Men, mine herrar, om man på ett annat högt statsembete tillämpar samma sätt att resonnera, nog tror jag man får ihop ganska många och betydande och olika kvalifikationer för att verkligen frammana gestalten af en fullständig idealbild af den embetsman, som man talar om. För att nu taga ett enda exempel — icke kan man väl påstå, att landtförsvaret och sjöförsvaret äro till sitt väsende så absolut olika, att det icke skulle kunna vara möjligt för en sakunnig på det ena området att vidga sina kunskaper och sitt omdöme, så att han kunde utföra en befattning med lyckosam verkan äfven på det andra området, just en befattning sådan som den jag här har föreslagit. Ett dylikt påstående synes motsägas t. ex. af andra länders erfarenhet, der man ju till och med förenat dessa båda vapen under en och samma försvarsminister. Det synes ock motsägas af vår egen erfarenhet, då vi, om jag icke misstager mig allt för mycket, på sjöministertaburetten någon gång sett en militär, tillhörande landtförsvaret. Hufvudsaken är och förblir naturligtvis, herr talman, i detta fall, att, äfven om icke en embetsman sådan som den här föreslagne skulle komma att i ett särskildt fall motsvara de ideala krafven, han dock för visso kan göra ofantligt mycket godt, ifall han blott är en verksam och duglig man på något af de specialområden, som höra under det ifrågavarande stora området.

Då utskottet vidare säger, att utskottet i allt fall håller före, att den af mig föreslagna utvägen att vinna ökad kontroll på för-

svarsväsendets område icke är den rätta, så skulle man af det uttrycket kunna föränledas att tro, att utskottet hade någon *principiel* anmärkning. Men vid vidare läsning finner man, att så icke är fallet, ty utskottet säger i fortsättningen, att »det synes utskottet vida *lämpligare* att söka ernå detta mål genom utveckling af redan befintliga institutioner för utöfningen af kontroll på nämnda område». Det är således för utskottet en *lämplighetsfråga*. Utskottet har icke framställt någon principiel invändning mot mitt förslag i detta afseende. Jag har mycket svårt för att till behandling upptaga utskottets invändning i detta fall, att det skulle vara *lämpligare* att vinna den behöfliga kontrollen genom utveckling af redan befintliga institutioner, ty utskottet har icke utfört och förmodligen saknat tid att närmare utföra den tanken, hvadan jag icke kan veta, hvilka institutioner utskottet härmed afser. Men så mycket kan jag se, att utskottets tankegång torde skilja sig något och betydligt från min, då det tillägger: »Vare sig från Riksdagens sida *eller eljest*». Det är en hufvudpunkt i mitt förslag, att den kontroll, som skall komma, skall komma från Riksdagens sida. Om herrarne behagat genomläsa min motion, hafva herrarne funnit, att jag lägger synnerligen stor vikt på, att den embetsman, som här vore fråga om, skulle ega på en gång den sjelfständighet och den auktoritet, som skulle tillföras honom derigenom, att han skulle väljas utaf landets representation och således stå helt och hållet utom det område, hvilket han skulle kontrollera. Den tanken kan jag för min del omöjligen släppa, och jag kan ingalunda tänka mig, att någon lycklig verkan eller någon i ringaste mån jemförlig verkan med den, som jag har afsett, skulle kunna vinnas genom tillsättandet af en kunglig embetsman i detta fall.

I ett afseende har utskottet sedan likväl något utfört denna tanke, och det är, att kontrollen öfver sjelfva den militära bestraffningsrätten, hvarom jag talat, skulle möjligen kunna vinnas genom en utveckling af justitieombudsmannainstitutionen. Ja, det är en sak, hvarpå jag i min motion varit inne, och det är en af dessa saker, i hvilka jag fullkomligt villigt erkänner, att min motion naturligtvis kan vara behäftad med många ofullkomligheter och kan komma i utförandet — om denna tanke skulle komma till utförande — att formas på ett helt annat sätt i flere afseenden. Om man således skulle anse det vara *lämpligare* att tillföra justitieombudsmannainstitutionen den del, som skulle bestå i den permanenta och intensiva kontrollen öfver den militära bestraffningsrätten, och förbehålla åt den nya institutionen kontrollen öfver allt det, som kunde kallas det administrativt militära, tror jag visst, att detta kunde vara ett förslag att taga i öfvervägande. Det är mycket möjligt, att det skulle visa sig vara en lyckligare lösning än den, jag förslagsvis har framkastat.

Utskottet nämner slutligen, att den komité, åt hvilken Kongl. Maj:t uppdragit att företaga en revision af strafflagen för krigsmagten m. m., ej skall underlåta att egnä uppmärksamhet äfven åt denna fråga. Mot det yttrandet har herr Waldenström afgifvit en reservation. Och om med den reservationen endast afses att säga,

I fråga om införande i regeringsformen af bestämmelser angående en Riksdagens militieombudsman.

(Forts.)

I fråga om införande i regeringsformen af bestämmelser angående en Riksdagens militieombudsman.
(Forts.)

att i komiténs instruktion alldeles icke ligger någon anledning för komitén att upptaga denna fråga, då tror jag, att reservanten i det afseendet måste anses hafva rätt, Ty komiténs uppdrag är begränsadt just på det sätt, som utskottet säger, och det kan väl ingen menniska påstå, att i den begränsningen skulle ligga en uppfordran att taga i öfvervägande ett förslag sådant som detta. Fyra andra reservanter hafva emellertid med en välvillig uppskattning af motionen, för hvilken jag hembär dem min tacksamhet, föreslagit, att Riksdagen skulle anhålla, att Kongl. Maj:t måtte bringa mina förslag till den ifrågavarande komiténs kännedom för att af denna komité tagas i öfvervägande. Det är naturligtvis ett förslag, som icke har det allra ringaste formelt emot sig. Ty visserligen ligger icke upptagandet af de af mig framställda förslagen inom komiténs *nuvarande* arbetsområde; men å andra sidan är det klart, att de röra beslägtade ämnen, och det kan således vara naturligt att hos Kongl. Maj:t hemställa, att Kongl. Maj:t ville låta äfven dessa nya ämnen komma till komiténs öfvervägande och behandling.

De förslag, som jag i min motion framställt, mine herrar, utgöra i sjelfva verket en mycket ren och enkel utveckling af den redan befintliga sekelgamla förebild, vi hafva i justitieombudsmannainstitutionen. Jag sade: sekelgamla. Man skulle på sätt och vis kunna utsträcka det vida längre. Ty i sjelfva verket utgör denna institution i viss mån ett resultat utaf mer än ett århundrades statslif. Den härstammar ända från frihetstidens grundsatser, hvilka, som bekant, vid 1809 års grundlagsförändring upptogos till skärskådande, hvarvid man då bemödade sig att behålla hvad som var godt, men derjemte sökte, ledd af den föregående tidens sorgliga erfarenheter, sluta sig till hvad som vore dåligt och borde utmönstras. Jag tycker, att man kan säga, att justitieombudsmannainstitutionen utgör ett synnerligen vackert exempel på, huru ett folk kan taga till nytta för sig det goda, som erfarenheten har lärt det, och utmönstra det dåliga. Det dåliga, skadliga hos frihetstiden, det, som förde till de förderbringande resultaten, var, att det vardt en suveränt regerande Riksdag. Men man ville ingalunda släppa ifrån representationen å andra sidan den skarpa kontrollen öfver administrationen och rättsväsendet, om man också ville förflytta den direkta verkställande magten ifrån Riksdagen till Konungen. Så inträffade det då, att justitieombudsmannainstitutionen bibehölls i sin nuvarande form, och ingenting har kunnat under den tid, som sedan har gått, gifva anledning till att bekräfta den farhåga, som 1809 uttalades, att detta embete skulle komma att skada samhällsskicket grundvalar. En verksam kontroll utan direkt ingripande uti styrelsens åtgöranden och styrelsens verksamhetsområde, men en verksam kontroll ifrån representationens sida, det är efter min tanke en så stor och egendomlig och fruktbringande svensk idé, att den väl förtjenar att ytterligare utvecklas och utsträckas till sin effektivitet äfven på andra områden än de, der den hittills varit till finnandes. Om rättsväsendet, öfver hvilket justitieombudsmannen väsentligen har att utöfva kontroll, be-

höfver en kontroll, och ingen af oss skulle vilja afskaffa denna kontroll, kunna vi då neka, att militärväsendet minst lika väl som rättsväsendet i vårt land behöfver kontroll? Nej, jag tror, att ingen af oss kan göra det.

Man har sagt, att våra dagar förete en stor och stigande försvarsvänlighet i vårt land mot hvad som varit fallet under de närmast föregående tiderna. Men för visso förete äfven denna tid en stor och stigande misstro till att ett okontrolleradt militärväsen bör få utveckla sig i vida större styrka, än det hittills hos oss haft, att det bör få lösryckas på ett vida verksammare sätt från det civila och de civila intressena, än hittills skett, om icke på samma gång det verkliga skapas ett medel, ett effektivt medel, som kan undanröjda de permanenta faror, hvilka äro förknippade med ett sådant tillstånd, med en sådan stor och alltmer sig utbreddande magt i samhället.

Det är ur dessa synpunkter, som jag, hvilken för närvarande icke vill yrka bifall till min motion, vågar hoppas, att kammaren skall uti denna motion finna ett till afsigten redligt försök att råda bot för faror, hvilka kunna komma att hota fosterlandet och det, som vi der sätta högst, vida mera, än de hittills kunnat göra, och jag hoppas ock, att kammaren icke i utförandet skall finna så stora brister, att icke min motion kan tjena till ett uppslag för vidare öfvervägande af de förslag och de idéer, som deruti uttalas.

Det är på denna grund jag vill hemställa, herr talman, om bifall till de fyra reservanternas hemställan.

Häruti instämde herrar *Fredholm, Höjer, Ernst Carlson, Bromée* i Billsta, *Nydal, David Bergström* i Stockholm, *Eklund* i Stockholm, *Branting, Nyström, Smith, Pettersson* i Södertelje, *Thylander, Antonsson, Ödman, Holmlin, Hedlund, Segerdahl, K. G. Karlsson* i Göteborg, *Biesért, Holmgren, Persson* i Arboga, *Spangenberg, Olofsson* i Ävik, *Broström* och *Nordin* i Sättna.

Vidare anförde:

Herr Boëthius: Herr talman, mina herrar! Motionären har medgifvit, att utskottet svårligen kunde komma till något positivt resultat i fråga om dessa motioner, som blifvit så sent framlagda och äro af så lång räckvidd. Men då han i alla fall framställt vissa anmärkningar mot utskottets motivering, anser jag mig böra yttra något till deras besvarande.

Motionären sade, att det icke vore någon principiell skilnad emellan honom och konstitutionsutskottet. Jag vill med anledning deraf fästa uppmärksamheten uppå, att konstitutionsutskottet icke kunnat gå så djupt in på ämnet, att det vågat bestämdt uttala sig om principerna, utan det har endast mera hypotetiskt yttrat sig om förhållandena. Emellertid finnes dock en ganska väsentlig skilnad emellan motionären och utskottet, och det är en del viktiga omständigheter, som gjort, att konstitutionsutskottet icke trots sig kunna vara med om hans förslag. Den första är den, att det syntes

I fråga om införande i regeringsformen af bestämmelser angående en Riksdagens militieombudsman.

(Forts.)

utskottet omöjligt att finna en person med sådana kvalifikationer, som skulle erfordras hos den ifrågasatte embetsmannen. Det stycke i utlåtandet, som motionären vände sig emot, afser nemligen icke blott, att personen i fråga ej skulle *hinna med* allt detta, som borde åligga honom, utan äfven att det vore omöjligt att få en person, som egde de *nödiga kvalifikationerna* därför. Och detta är något principiellt, kan man säga.

Nu säger motionären här i dag, att det ej erfordrades så stora kvalifikationer, eftersom det endast vore fråga om att kontrollera. Men häremot invänder jag, att för att det skall blifva en verklig kontroll, fordras verklig sakkunskap. Motionären hänvisade till andra embetsmän. Han tänkte sig till exempel en förening af båda försvarsdepartementen och menade, att det vore omöjligt att till chef för det sammanslagna departementet få en person, som vore verklig fackman på alla dess områden. Visserligen, men det är dock dervidlag den skilnaden, att denne chef skulle hafva en stab af sakkunniga biträden, under det att den nu ifrågastälde embetsmannen icke skulle hafva några sådana.

Vidare sade motionären, att det helt enkelt vore fråga om inspektion af samma slag som den, justitieombudsmannen nu utfövar. Ja, delvis är det nog så, men icke helt och hållet. Det finnes nemligen den viktiga skilnaden, att justitieombudsmannen skall gå efter tydliga lagrum, och det är enligt dessa han skall anställa åtal mot domare och embetsmän, hvilka begått någon olaglighet. Men denne militieombudsman, han skulle få mycket sväfvande uppgifter, hvilka icke på nyssnämnda sätt kunna klart inrangeras under någon lagbestämmelse.

Det är egentligen i *ett* afseende, som hans embetsställning synes vara fullt klart bestämd, och det är i fråga om hans öfvervakande af rättsskipningen. Der har han enligt motionärens åsigt att vända sig till justitieombudsmannen, så snart någon oegentlighet förekommit, hvarefter det blir denne senare, som låter utföra åtalet. Men i öfrigt yppa sig svårigheter. Denne militieombudsman skulle till Riksdagen inkomma med berättelse öfver sin verksamhet. Enligt Sveriges riksdagsordning skall nu hvarje allmänt ärende, som inför Riksdagen föredrages, dessförinnan beredas af ett utskott. Hvilket af utskotten skall nu behandla denna embetsberättelse? Justitieombudsmannens berättelse går till lagutskottet, statsrevisorerernas till statsutskottet. Men hvilket af våra utskott är det väl, som kan på en gång behandla lagfrågor, anslagsfrågor, militära frågor? Eller skulle kanske denne militieombudsmans berättelse gå till flera ständiga utskott eller måhända rent af till ett tillfälligt eller särskildt utskott? Ja, häraf se herrarne, att saken verkligen tål något att tänka på och att det icke går an att så der på rak arm afgöra densamma.

Såsom motionären sjelf erkände, har utskottet icke varit ogynnsamt stämmt gent emot hans förslag, ty utskottet har medgifvit, att det verkligen behöfves ökad kontroll på det militära området. Det gifves emellertid olika slag af sådan kontroll. Ett slag deraf är att se till, att de stora summor, som nu gå till vårt militärverk,

icke förskingras eller på ett origtigt sätt användas. Detta slag af kontroll tror jag emellertid, att militieombudsmannen icke skall kunna hinna att med synnerlig effektivitet utföra. Den finansförvaltning, som tillhör militärväsendet, är nemligen så vidsträckt, att en enda kringresande herre icke kan utöfva någon verksam kontroll öfver densamma. Utskottet har derfor tänkt sig en annan möjlighet, nemligen att statsrevisionen måhända kunde förstärkas, just med hänsyn till de stora summor, som antagligen hädanefter komma att gå till försvarsväsendet. Det är detta, som utskottet menar, när det säger: »vida lämpligare synes det utskottet vara att söka ernå detta mål genom utveckling af redan befintliga institutioner för utöfningen af kontroll på nämnda område, vare sig från Riksdagens sida eller eljest.» Mot detta tillägg: »eller eljest» har nu motionären ganska mycket opponerat sig. Jag vill tala om, att vi ingalunda med detta ordet åsyftade att skapa en ny kongl. embetsman med samma ställning för öfrigt, som den föreslagna militieombudsmannen skulle ha, utan hvad vi åsyftade var blott, att den ordinarie kontrollen öfver militärmedlens användning kunde göras mera effektiv, än som nu är fallet. Det upplystes nemligen af sakkunnige inom utskottet, att den revision, som nu sker i embetsverken, till följd af otillräcklig arbetskraft ofta är långt ifrån tillfredsställande — ja, det finnes rent af bedröfliga exempel derpå — och då tänkte vi, att också dervidlag något vore att göra för ernåendet af motionens syftemål.

Vidare är det fråga om kontrollen deröfver, att icke den militära disciplin- och domsrätten missbrukas, och vi voro i allo ense med motionären, att det vore mycket önskligt, om en starkare kontroll derutinnan kunde vinnas. Men vi tänkte oss, att detta kunde ske genom en utveckling af justitieombudsmannainstitutionen. Det upplystes inom utskottet, att särskildt den kontroll, som justitieombudsmannen nu utöfvade beträffande militära disciplinmål, icke lärer vara tillfredsställande, och för att just i detta afscende gifva motionären ett stöd för sin verksamhet i den omtalade komitén, insatte vi denna lilla hänvisning, som jag för min del icke kan finna oformlig. Ty denna komité skall ju söka utveckla den militära rättsskipningen så, att den passar för en värnpligtsarmé, och hit måtte väl höra, att den söker åstadkomma, att de värnpligtige icke blifva i disciplinväg misshandlade och icke heller vid domstolarne beröfvas den rättvisa, som dem tillkommer. Kan det icke då falla inom området för komiténs verksamhet att tänka efter, om det behöfdes någon ytterligare kontroll eller någon särskild institution i den vägen Dessutom är det justitieombudsmannen, som är allmän åklagare med afscende på dylika förseelser. Skulle det så icke ligga inom komiténs befogenhet att tillse, huruvida man icke på något sätt kunde stärka denna hans åklagaremagt?

Jag har för min del ingenting emot, att Riksdagen besluter gå indirekt till Kongl. Maj:t med en skrifvelse och begär, att komitén skall erhålla i uppdrag att egna sin uppmärksamhet åt den saken, men jag tror ändå, att herrarne icke göra klokt uti att yrka

I fråga om införande i regeringsformen af bestämmelser angående en Riksdagens militieombudsman.
(Forts.)

*I fråga om
införande i
regerings-
formen af
bestämmelser
angående en
Riksdagens
militie-
ombudsman.
(Forts.)*

derpå. Ty fattar Andra Kammaren nu ett dylikt beslut, icke går det igenom i Första Kammaren — jag tror för öfrigt, att Första Kammaren redan slutbehandlat frågan, ehuru jag ej vet det så noga — men i alla händelser är säkert, att Första Kammaren icke fattat eller fattar ett sådant beslut. Tager åter Andra Kammaren utskottets förslag, och går detta igenom i Första Kammaren — hvilket kan, i motsats till förhållandet med reservanternas förslag, vara möjligt — så har dock Riksdagen dermed uttalat sig för, att komitén borde egna sin uppmärksamhet äfven åt dessa saker, och då skulle ju också motionären, som sitter i denna komité, ega ett godt stöd, om han vill bringa saken på tal.

Herr talman, jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ernst Carlson: Herr talman! De upplysningar, som meddelats af den siste ärade talaren, hafva till fullo visat, att man inom konstitutionsutskottet varit välvilligt stämd mot den föreliggande motionens syfte äfven på de håll, der man ej ansett sig kunna vara med om motionärens yrkande.

Det synes också hufvudsakligen ha varit formella grunder, som förmått utskottet att afstyrka motionen. Tiden har varit för knapp, för att utskottet i riksdagens elfte timme skulle kunnat komma till något positivt resultat i frågan; man har tviflat på möjligheten att kunna finna rätte mannen för ett så vidtomfattande uppdrag som det här ifrågasatta; det har också talats om, att man först borde söka utveckla de hittillsvarande institutioner, som på ifrågavarande område hafva att utöfva kontroll, nemligen statsrevisionen, justitieombudsmannaembetet o. s. v.

Jag tror dock, att den tanke, som motionären här fört fram, är väl värd att af Riksdagen allvarligt begrundas och främjas, om också icke i alldeles samma form, hvori motionären nu framställt den; ty det synes mig, som om gränserna för det nya embetet vore alltför obestämda och väl mycket vidtomfattande. Efter de många instämmanden, som redan kommit motionären till del, kunde det måhända synas öfverflödigt att vidare uttala sin sympati för motionens grundtanke. Men jag gör det väsentligen därför, att jag här vill framhålla önskvärdheten deraf, att motionären, då någon riksdagskrifvelse på grund af Första Kammarens beslut i frågan i år icke kan komma till stånd, måtte återkomma med sitt förslag till en följande riksdag, ehuru med en lämpligare begränsning.

Denna begränsning borde, enligt min mening, först och främst ligga deruti, att man ifrån militieombudsmannens uppdrag afskilde sådana funktioner, som lämpligast falla inom justitieombudsmannens verksamhetssfer. Man har ju sett, att denne redan på grund af nuvarande lagstiftning med framgång kunnat gripa in på den militära rättsskipningens område — jag tänker närmast på det kända Rettigiska målet. Jag tror sålunda, att det i sådant afseende vore bättre att stärka justitieombudsmannens befogenhet än att fördela ifrågavarande funktioner på två personer.

Jag håller vidare före, att i en tid som vår, då värnpligtstanken är i begrepp att vinna större omfattning och den svenska hären alltså lärer få en annan karakter än hittills, det vore särdeles önskligt, att en stark kontroll åstadkommes angående öfnings-tidens rätta användning och mot uppkomsten af missbruk, som i ett eller annat afseende på den militära administrationens och intendenturväsendets område kunde insmyga sig. I våra dagar får man så ofta höra slagorden »militarism», »preusseri», »automatisk drill», »paradexercis» o. s. v. hagla kring öronen, slagord, som visserligen ej äro mycket värda, men som dock förråda en misstämning mot militärväsendet. Denna misstämning menar jag man näppeligen skulle kunna finna ett bättre sätt att motarbeta än genom att låta erfarna civila ögon blicka in på det militära området — icke för att der utöfva någon som helst magt — men väl för att hålla inspektion, som i vissa fall kunde leda till åtgärder från vederbörande myndigheters sida för att få anmärkta missbruk rättade.

Om man å ena sidan inskränkte området för den ifrågasatta militieombudsmannens verksamhet så, att det gent emot justitieombudsmannens funktioner skarpare begränsades och i allmänhet mera koncentrerades på öfvervakandet af åtgärder af rent administrativ och ekonomisk art — uppdraget blefve nog ändå i hög grad kräfvande och svårskött — och om man å andra sidan gäfvde den nye ombudsmannen en fastare ställning, skulle förslaget i min tanke vinna betydligt derpå. Med en fastare ställning menar jag visst icke, att den nye ombudsmannen skulle, såsom från visst håll antydts, vara en regeringens och icke en Riksdagens man; utan jag afser dermed, att han, liksom äfven justitieombudsmannen, borde väljas på tre år i sänder. Han skulle derigenom få en gent emot dem, med hvilka han skulle hafva att skaffa, väl behöflig, ökad auktoritet och i många fall lättare förmå på ett verksamt sätt utöfva sina viktiga, ofta nog så kinkiga åligganden.

Herr talman! Jag har velat framställa dessa synpunkter utan att göra något yrkande, enär jag är öfvertygad om, att den föreliggande frågan bäst främjas genom en ny motion i samma syfte, men med mera skarpt begränsadt mål, vid en kommande riksdag.

Herr Staaff: Herr talman! Jag är ytterst tacksam för de vänliga erkännanden, som under debatten kommit motionens grundtanke till del. Emot min ärade vän herr Boëthius ber jag emellertid att få anföra några ord.

Herr Boëthius framhöll, att hvad utskottet hade att anmärka mot den ifrågavarande institutionen icke egentligen vore, att denne embetsman skulle få så mycket att göra, att han icke skulle kunna medhinna allt — en invändning, vid hvilken jag i mitt förra anförande hufvudsakligen hade fäst mig — utan företrädesvis att det skulle blifva svårt att finna en fullt kompetent person. Men, herr Boëthius, om man genomläser instruktionen för justitieombudsmannen, så skall man finna, att den går långt utöfver hvad en menniska strängt taget kan uträtta. Icke är det väl möjligt för en

I fråga om införande i regeringsformen af bestämmelser angående en Riksdagens militieombudsman.
(Forts.)

I fråga om införande i regeringsformen af bestämmelser angående en Riksdagens militieombudsman.

(Forts.)

person att vid hvarje riksdag utreda lagskipningens tillstånd i riket, om man uppfattar uttrycket i dess bokstafliga bemärkelse. Det är ju knappast tänkbart. Det är ju klart, att utredningen måste komma att sönderfalla i olika delar. Justitieombudsmannen gör sig för hvarje år underrättad om en del af lagskipningens tillstånd, som han under sina inspektionsresor tagit kännedom om, och det är således på denna jemförelsevis lilla del, som hans utlåtande till Riksdagen närmast är grundadt.

Herr Boëthius anmärkte såsom en formel ofullkomlighet, att min motion icke upptager, till hvilket utskott den ifrågavarande embetsmannens verksamhet skulle höra. Det är en anmärkning, som är fullkomligt riktig. Jag ber dock dervid få framhålla, att då jag icke slutade min motion med blott en anhållan om en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, utan med en formulerad grundlagsparagraf, innehållande hufvudgrunderna för den nye ombudsmannens verksamhet, så var detta därför, att jag trodde, att jag på detta sätt skulle kunna gifva — om jag så får uttrycka mig — en konkret föreställning om, hur det skulle komma att taga sig ut. Jag hyste sjelf knappast någon förhoppning om, att motionen skulle vid denna riksdag bifallas, så mycket mer som ämnet enligt min tanke är så nytt och vidsträckt. Jag tillade därför i motionen, att beträffande den formella sidan af saken skulle konstitutionsutskottet, derest utskottet funne motionen förtjent af uppmärksamhet, sjelf kunna företaga de förändringar och framställa de förslag, som kunde anses nödiga. Men afsigten var icke att framställa ett fullständigt förslag, utan fast mer att icke afsäga min motion den förmån, som ligger deri, att sjelfva hufvudsaken blifvit i förslagsform framstald.

Jag vill ännu en gång betona, att den kontroll, som utöfvas öfver de militära anslagens användande, helt säkert behöfver i väsentlig grad stärkas. Jag står inne för, att hvad jag nu berättar herrarne är fullt sanningsenligt, men några namn kan jag icke nämna. Det förekom för ett eller två år sedan ett samtal mellan ett par embetsmän i ett embetsverk, som väsentligen har att utöfva kontroll öfver, att Riksdagens anslag blifvit rätt använda af de underordnade myndigheterna, hvilka dit inkomma med sina framställningar. Der förekom, att en framställning kommit in från en regementsförvaltning, hvilken framställning väckte den föredragande embetsmannens synnerliga ovilja. Denne sade till en annan embetsman inom samma embetsverk: »Är det icke oerhördt, att den och den regementsförvaltningen rent af vill bedraga vårt embetsverk?» Den andre svarade då: »Det tycker jag icke är så underligt, då ju vi för hvarje år bedraga Riksdagen». Efter ett studsande och efter en kort stunds tystnad svarade den, som gjort sin anmärkning: »Det har du på sätt och vis rätt ut». Nog behöfves det kontroll således, och jag tror, att det nog finnes ledamöter af denna kammare, i synnerhet bland dem, som länge varit verksamma i statsutskottet, som skulle kunna bestyrka, att det vore ganska nyttigt och behöfligt att i Riksdagens tjänst få en sjelfständigt verkande och sakkunnigt embetsman.

Herr Boëthius sökte påvisa för mig och för dem, som äro anhängare af denna motions grundtanke, att det vore nyttigare, om Andra Kammaren beslöte sig för att antaga utskottets förslag. Detta grundade han derpå, att i så fall skulle båda kamrarna uttalat sitt gillande af utskottets motivering, och derigenom skulle revisionskomitéen kunna taga befattning med saken. Men i fall den ena kammaren gillar utskottets förslag och den andra uttryckligen anhåller, att den tillsatta revisionskomitéen måtte få taga befattning med frågan, kan jag icke finna, att Riksdagen derigenom ställt sig mindre gynnsamt stämd mot det i motionen framställda förslaget. Med allt erkännande af herr Boëthii vänliga tankar, tror jag dock, att om han vill understödja saken, bör han gifva sin röst — icke åt utskottets förslag — utan åt reservanternas.

Ja, det kan visst vara sant, att i många afseenden bör och kan en omformulering ske af de stadganden, som skulle angifva området för den nye militieombudsmannens verksamhet. Jag ber att få erinra om, att det enda, som jag framställt som ett formuleradt förslag, är grundlagsparagrafen. Denna skulle ju på ett allmängiltigt sätt sammanfatta alla hans uppgifter, men det borde vara instruktionen förbehållet att mera noggrant i detalj bestämma de olika grenarne af hans verksamhet. Men i fråga om instruktionen har jag icke framställt något förslag till formulering, och de kursiverade satser, som i min motion förekomma, få ingalunda betraktas såsom dylika försök till formulering. Något sådant har aldrig legat i min tanke att göra.

Man har påpekat, att mitt förra yrkande kanske icke var fullkomligt exakt så till vida, att jag yrkade bifall till reservationen, och denna har ju sagt, att utskottet bort till Riksdagen hemställa, att etc. Detta torde kanske vara mindre lämpligt. Jag ber därför att få återtaga mitt förra yrkande och yrkar i stället, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes åt den komité, som erhållit i uppdrag att företaga en revision af strafflagen för krigsmagten samt förordningen af krigsdomstolar och rättegången derstädes, uppdraga att jemväl taga under ompröfning de i min motion framställda förslag. Det är således till detta yrkande jag nu anhåller om bifall.

Herr Boëthius: Herr talman! Motionären har nyss, till stöd för sitt uttalande, att det icke vore någon orimlighet att åt en enda person anförtro så många angelägenheters handhafvande, anfört justitieombudsmannens instruktion, enligt hvilken justitieombudsmannen skulle till hvarje Riksdag inkomma med en framställning om lagskipningens tillstånd; detta vore ju omöjligt för honom, sade motionären. Justitieombudsmannen skall emellertid vara en juridiskt bildad person, och om tiden så medgifver, är det därför för honom icke omöjligt att afgifva en sådan framställning. Men den föreslagne militieombudsmannen deremot skall på en gång vara juridiskt utbildad och fackman på det militära området, både hvad angår sjövapnet och landtförsvaret, och det är detta, som synes mig vara väl mycket begärdt.

I fråga om införande i regeringsformen af bestämmelser angående en Riksdagens militieombudsman.

(Forts.)

I fråga om införande i regeringsformen af bestämmelser angående en Riksdagens militieombudsman.
(Forts.)

Hvad som för motionären är förmånligast, antingen nu utskottets förslag antages eller Andra Kammaren besluter en riksdagsskrivelse i ärendet, det kan ju vara en smakfråga. Enligt min uppfattning borde dock motionären få ett starkare stöd, om han kunde inom komitén hänvisa på ett enhälligt riksdagsbeslut, än i fall hela frågan skulle förfalla på grund af olika beslut hos kamrarna.

Herr Darin: Herr talman, mine herrar! Efter hvad som yttrats af utskottets majoritet och i den ena reservationen, torde det icke vara nödigt att ytterligare konstatera den välvilliga uppmärksamhet, med hvilken det nu föreliggande förslaget blifvit inom utskottet emottaget. Det har också varit med särdeles stor tillfredsställelse, som jag här erfarit den förståelse af utskottets sympati, at hvilken motionären gifvit uttryck, och som jag iakttagit den sympati, hvilken kammaren här lagt i dagen för motionen.

I frågans nuvarande läge skall jag icke tillåta mig att ingå på dess realitet. Jag vill endast på grund af den uppfattning, jag har i denna sak, och de ytterligare intryck, som jag fått särskildt vid frågans behandling här i dag, uttala såsom min önskan, att denna fråga måtte hållas vid lif, ty jag är öfvertygad om, att den innebär åtskilligt, som måste leda till en påföljd.

Sålunda föreligger nu närmast frågan, huruledes denna sak rätteligen bör hållas vid lif. För att komma till någon afslutning, är det tydligt, att den måste återupptagas i form af motion, så vida man icke kunde tänka sig den möjligheten, att ett förslag i ärendet framkomme från Kongl. Maj:t. Man har emellertid erinrat om, hurusom den s. k. revisionskomitén vore ett forum, till hvilket detta ärende lämpligen kunde hänvisas. Jag har icke hört någon göra invändning mot denna tanke, utskottets majoritet har omfattat densamma, och reservanter likaså. Men rörande sättet, hvarpå denna hänvisning skulle ske, hafva meningarna varit delade. Utskottets majoritet har velat taga för gifvet, att komitén icke gerna kunde underlåta att taga de väckta förslagen under öfvervägande. En sådan uppfattning kan jag för min del icke alldeles gilla, och motionären sjelf har äfven afvisat densamma. Med hänsyn till beskaffenheten af det uppdrag, Kongl. Maj:t gifvit denna komité, tror jag, att den icke skäligen kan förväntas skola utan vidare taga den nu väckta frågan i öfvervägande. Har jag rätt i denna min uppfattning, så är det önskligt, att man kunde på något sätt utjemna de svårigheter, som ställa sig i vägen för frågans upptagande till behandling inom denna komité, och i det hänseendet tror jag, att de 4 reservanterna påvisat den rätta vägen. Och då nu äfven motionären omfattat den tanke, som dessa 4 reservanter uttalat, och på grund deraf formulerat ett yrkande, så vill jag, herr talman, låta mig angeläget vara att biträda detta yrkande. Jag anhåller därför om bifall till motionärens nu gjorda hemställan.

Herr Wavrinsky: Det är blott för att lemna en upplysning, som jag nu begärt ordet. Jag anser, att denna viktiga motion bör

få all den belysning man kan gifva densamma, för att tjena till ledning vid en efterföljande behandling af frågan.

Då därför i utskottets *motivering* icke finnes något nämndt om ett af de skäl, som ligga till grund för utskottets betänksamhet, så ber jag att få rigta motionärens uppmärksamhet på några af honom sjelf uttalade ord, som finnas citerade på sid. 13 af utskottets utlåtande, och som lyda så: »Man skall kanske söka göra gällande den uppfattningen, att den nye ombudsmannen genom en inspektion i detalj öfver Kongl. Maj:ts och hans underordnade organers verksamhet skulle komma att etc. Mot denna tanke, att inspektionen skulle kunna komma att omfatta äfven Kongl. Maj:t, hafva, enligt hvad jag tror mig kunna säga, betänkligheter gjort sig gällande inom utskottet, och jag har därför endast velat, till närmare belysning af frågan, rigta motionärens uppmärksamhet på denna omständighet.

För öfrigt vill jag tillägga, att det är en ren tillfällighet, som gjort, att icke äfven mitt namn återfinnes bland de 4 reservanternas, i ty att det undgick min uppmärksamhet, att tiden för reservationers afgifvande gick till ända. Jag ber därför att få till protokollet antecknad, att jag ansluter mig till den uppfattning, som uttalats af reservanterna, och hemställer om bifall till det af herr Staaff nu senast gjorda yrkandet.

Herr A. Hedin i Stockholm: Jag skall också anhålla, att kammaren behagade bifalla det senast af motionären framställda resolutionsförslaget. Derigenom komme kammaren att på ett otvetydigt sätt gifva till känna sin sympati för förslagets syfte, och mer än så: sin önskan, att detta måtte så snart som möjligt blifva föremål för en ingående pröfning och behandling. Jag vill såsom ett uttryck af min mening om denna sak säga, att herr Staaffs ifrågasvarande motion utgör ett utaf de mest betydande uppslag till en utveckling af det konstitutionella livets garantier, som jag bevittnat under den långa tid jag haft lyckan att deltaga i Andra Kammarens förhandlingar. Att framställa någon gissning om den ungefärliga form, som förslaget såsom resultat af kanhända ganska långvariga förhandlingar kan komma att erhålla, torde väl ingen för närvarande vilja åtaga sig. Ty ännu har väl något hvar temligen långvarig sysselsättning med att söka genomtränga alla konsekvenserna af den idé, som här mig veterligen blifvit för första gången framställd. Men detta förberedande arbete uti idéernas mark har säkerligen på många håll börjat redan från det ögonblick, då hufvudinnehållet af motionen blef bekant.

Häruti instämde herr *Hammarström*.

Herr Johnsson: En talare i kammaren har argumenterat mot motionärens förslag, såsom varande aldeles för vidlyftigt och vidtomfattande för att kunna göras till föremål för en persons tjänstebefattning, samt att en person icke skulle kunna ega de kvalifikationer, som erfordras för utföfvande af kontroll på alla de olika områden, hvarom

I fråga om införande i regeringsformen af bestämmelser angående en Riksdagens militieombudsman.
(Forts.)

I fråga om införande i regeringsformen af bestämmelser angående en Riksdagens militieombudsman.

(Forts.)

motionären talar. Men icke är det något skäl att afslå förslaget därför, att man anser kontrollen vara af så omfattande beskaffenhet, att en person icke gerna kan utöfva den på ett fullt effektivt sätt. Den talaren synes i allt fall icke hysa den uppfattningen, att den, som får ett embete, också får förmåga att sköta det. Men äfven om fältet är stort, kan man ej säga, att nödvändigheten af kontroll därför är mindre. Hellre borde då den föreslagna kontrollen begränsas och fördelas å flera tjänstebefattningar. Det är påtagligt, att jemväl justitieombudsmannen har ett så vidsträckt verksamhetsområde, att han ej kan på alla punkter utöfva en fullt effektiv kontroll. Icke tillåter honom tiden att exempelvis inspektera alla embetsverk och dylikt hvarje år. Men jag tror, att endast det förhållandet i och för sig, att justitieombudsmannen finnes till, verkar mycket godt.

På samma sätt är det med statsrevisorerna. Icke medgifver den åt dem anslagna tiden, att de gå igenom alla räkenskaper och kontrollera alla förvaltningar. Men icke vill någon därför påstå, att statsrevisionen är öfverflödig, emedan den icke anordnas i den utsträckning, att den kan blifva fullt effektiv på alla områden. På samma sätt är det här. Jag tror, att endast den omständigheten, att en sådan ombudsman förefunnes, skulle vara till icke ringa gagn.

Det kan vara olika meningar om, huruvida kontrollen bör utsträckas till hela det område och alla de detaljer, som motionären föreslagit. Jag tror, att motionären i detta afseende gått väl långt. Men jag upprepar: detta bevisar icke, att kontrollen är öfverflödig.

Då nu en komité är tillsatt för att taga frågan om krigslagstiftningen under öfvervägande och framlägga förslag till en humanare lagstiftning på detta område, synes det mig vara lämpligt, att Riksdagen begagnar tillfället att hänskjuta motionärens förslag till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t måtte uppdraga åt denna komité att jemväl taga denna fråga under öfvervägande och se till, i hvilka delar eller i hvilken utsträckning motionärens förslag bör vinna tillämpling. Då nu motionären här föreslagit, att kammaren skulle för sin del besluta afåtandet af en sådan skrifvelse, instämmer jag i hans under öfverläggningen framställda yrkande och hoppas, att kammaren skall bifalla detta förslag och dermed visa, att kammaren delar den uppfattning med afseende på det syfte, som motionären afsett att med förslaget befrämja.

Herr *Gustafsson* instämde häruti.

Herr *Pettersson* i Österhaninge: Jag hyste inom utskottet lifliga sympatier för förslaget och uttalade, att det i vissa delar borde komma under den s. k. revisionskomiténs ompröfning. Jag trodde, att det utan vidare läte sig göra. Men då en annan uppfattning här gör sig gällande, ber jag att få biträda motionärens yrkande.

Herr *Byström*: Jag ber också att få till protokollet antecknad, att jag instämmer i motionärens yrkande.

I nämnda yrkande instämde jemväl herrar *Sandquist* och *Hultkrantz*.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Sedan herr talmannen gifvit propositioner å de yrkanden som qvarstodo, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll det af herr Staaff framställda förslag.

I fråga om införande i regeringsformen af bestämmelser angående en Riksdagens militieombudsman.

(Forts.)

§ 11.

Slutligen föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända:

statsutskottets utlåtande n:o 12, med anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra hufvudtiteln gjorda framställningar *dels* om rätt till utsträckt användning af anslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter, *dels ock* om anslag till ökad arbetsbiträde åt justitiekanslersembetet; samt

samma utskotts memorial n:o 87, med förslag till åtskilliga stadganden, som böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Chr. Olsson* i Rögle under 8 dagar

» *A. Göransson* » 8 »

» *C. A. Trolle* » 8 »

» *A. Henricson* » 6 »

» *O. Larsson* i Mörtlösa » 3 »

» *K. F. G. Almqvist* » 2 »

» *A. E. Lindvall* » 3 »

och » *C. J. Jakobson* » 4 »

samtliga från och med den 20 innevarande månad

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden:

n:o 88, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändrade vilkor för lån från odlingslånefonden; och

n:o 89, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse åt Tuolluvara grufaktiebolag af kronan tillhörig mark i Norrbottens län.

Härefter atskildes kammarens ledamöter kl. 1,47 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Tisdagen den 21 maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 8 e. m.

§ 1.

Justerades de i kammarens sammanträden den 13 och den 14 innevarande månad förda protokoll.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkareintyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr Lars Eriksson af akut diaré är sängliggande sjuk intygar på heder och samvete.

Stockholm den 21 maj 1901

Gösta Lindström.

Leg. läkare.

§ 3.

Till kammaren hade inkommit ett så lydande protokoll, som upplästes:

År 1901 den 20 maj sammanträdde kammarens valmän för utseende af en komiterad för tryckfrihetens vård efter aflidne f. d. justitierådet C. G. Hernmarck.

Sedan ledamoten af Första Kammaren herr von Strokirch, med stöd af § 12 utaf reglementariska föreskrifter för Riksdagen, förklarar valnämndens sammankomst öppnad, företogs upprop af valmännen och de från Första Kammaren utsedda suppleanterna, dervid befunnos hafva tillstädeskommit från Första Kammaren alla dess valmän med undantag af herr Ekströmer, i hvilkens ställe anmälde sig andre suppleanten herr Lundberg, och från Andra Kammaren likaledes alla valmännen utom herrar J. O. Lindewall och O. H. Svensson i Saläng.

Vid anställt val af ordförande utsågs dertill herr von Strokirch.

Sedan 108 § regeringsformen samt 70 och 75 §§ riksdagsordningen upplästs, företogs valet; och befans efter valförrättningens slut hafva blifvit till komiterad för tryckfrihetens vård utsedd

f. d. justitierådet Carl Frithiof Svedelius med samtliga afgifna eller 22 röster.

Fr. von Strokirch. Robert Dicksson. Ivar Månsson.

David Bergström.

Efter uppläsande häraf beslöt kammaren att genom utdrag af protokollet om detta val underrätta Riksdagens kanslideputerade med anmodan att låta uppsätta och till kamrarne ingifva förslag till förordnande för den valde.

§ 4.

Föredrogos hvart för sig och blefvo åter bordlagda statsutskottets utlåtanden n:is 88 och 89.

§ 5.

Ordet lemnades på begäran till

Herr A. Hedin i Stockholm, som yttrade: Ehuru saken i sig sjelf är af oändligt ringa vikt, anhåller jag att få meddela, att genom förbiseende vid renskrifningen af min motion angående ändring af § 15 regeringsformen en rad råkat blifva qvarstående från ett alternativ i mitt ursprungliga förslag, hvilket jag sedermera utslutit; och anser jag mig böra anhålla om kammarens tillstånd att få låta tryckt rättelse härom ingå i Riksdagens handlingar.

Den af herr Hedin sålunda framställda anhållan blef af kammaren bifallen.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 11, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 15 och 38 regeringsformen;

bankoutskottets memorial n:o 12, angående beviljande af ökade byggnadsanslag åt riksbankens afdelningskontor i Falun och Halmstad; och

särskilda utskottets n:o 1 memorial n:o 12, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande de i särskilda utskottets utlåtande n:o 11 framlagda förslag till ny värnpligtslag och till ny härordning.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 7,48 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.